Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҺА ОЛОХ

Хаһыат 1931 сыл алтынньы 15 күнүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҺЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҺЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 85 (5909) | 1983 сыл. От ыйын 19 күнэ ОПТУОРУННЬУК | Сыаната 2 харчы.

САЙЫЛЫК БОСТУУГА

Мэччирэҥи мунутуурдук туһанан ынахтан өлгөм үүтү ылыы ыанньык ферма бостууттан улахан тутулуктаах. Ханна бу эппиэтэҥэ үлэҕэ дьоҕурдаах, кыһамныылаах дьону аныыр сирдэригэр ыанньык тото-хана аһыыр, ыамы көтүтүү эбэтэр мэччиппэккэ күрүөҕэ хаайыы таһаарыллыбат.

Оройуонна киэҥник биллэр Эрилик Эристиин аатынан совхоз «ЫБСЛКС 60 сыла» комсомольскай-ыччат ферма сыллата үрдүк көрдөрүүлэри ситиһиитигэр мэччирэҥ уратыларын табатык туһанар бостуук Н. Н. Коснбфонтов үтүөтэ-өнөтө улахан. Кини өр сылларга сүөһү иитиитигэр үлэлээн, бэйэтин үлэтин ымпыгын-чымпыгын толору билэр.

Үлэҕэ дьулуурдаах бу ферма коллектива быйыл даҕаны мэччирэҥ бастакы ыйыгар хас биирдии фуражнай ынаҕыттан 337-лии кг үүтү ыан оройуонна баставаа. Эмиэ бу отделениеттан Бэрэ ферма бэс ыйыгар куоталаһыыга оройуонна иккис миэстэлэммэ. Бу ситиһиигэ бостуук К. Д. Адамов кыһамныылаах үлэтин түмүгэ эмиэ кестер. Мутудай Уу Оҕустааҕын, Болтоно «Эрчимнэ» курдук фермалар үрдүк көрдөрүүлэрэ эмиэ итиннэ баар бостууктар түбүктээх үлэлэрин түмүгүнэн буолаллар.

Ол эрээри сорох сайылыктарга ыанньыгы мэччиҥнэ суолта бэрбэттии сыһыаннаһы билиҥ да таһаарыллар. Үрүҥ ыалыс үрдүлүтэр саамай эппиэтэҥэх кэмнэ саҥа үлэлэн эрэр эдэр дьону, онисоҕор үөрэнэччилэри бостууттуна үлэлэтии чахчылара баалаар. Киниэлэргэ наставниктар сылларыллыбаттар, субэ-ама да мэлдьитин бэриллэр буолбатах. Ардыгар сайылыгы мэччирэҥ көдьүүһүн толору өйдөөбөт, үүтү өлгөмнүк ылыһыҥа суолта бэрбэт түбэһиэх дьон бостууттуна ананньыллар. Ол режим кэһиллиитигэр, ыанньык сүтүүтүгэр тиэрдэрэ саарбаҕа суох. Онтук да буолан мэччирэҥ ыйдарын, көдьүүстээхтик туһаныы сорох сирдэргэ кыаллыбат. Үрдүк үүт иҥиҥ охсуһуу быһаарылыах кэмнэриэр сорох фермалар ис кыахтары ситэ туһаммакка хаалаллар. Быйылгы мэччирэҥ бастакы ыйыгар 12 ферма коллектива үүтү ыаһын графигын тохтулар. Онуоха эбии аһылыгы, ферма үлэтин сөптөөхтүк тэрийии кыаллыбатаҕын тэҥэ бостууктар дьиҥнээхтик ылсан үлэлээбэтэхтэрэ тэпто.

Совхозтар парткомнара, профсоюзнай, комсомольскай комитеттар отделениелар салалталара бостууктар үлэлэрин күннэтэ хонтуруоллуур, ааҕа буоллаҕына киниэлэргэ комолөһөр, сөптөөх усулуобуйаны тэрийэр эбээһинэстээхтэр. Билиҥ сайын саамай үтэҥ, үүт ыамын үрдэтии быһаарылаах кэмэ. Онон ыанньыгы маҥаан мэччитии, олохтоммут маршруту кытаанахтык тутуһуу кытаанахтык ирдэниллиэхтээх.

Бостууктар үлэлэрин туругун хонтуруоллуохха, үлэлэрин туһунан информациялары былаанныахтык истиэхха, бастыҥнар опыттарын киэҥник тарҕатыахха. Киниэлэр социалистическай куоталаһыылларын тэрийиэхха. Мэччирэҥ халтаҥнааһыттан көрөн оттоммут ходуһалары кэмнэр туһаныахха, атырдьах ыйыттан саралаан отордоохуну тэрийиэхха. Итиниэхэ барытыгар бостууктар быһаарар оруолу ылаллар. Учугэй мэччирэҥнээх сирдэриэн үүрэ сылдьан маҥаан мэччитии, уулатыы уонна сыныьатыы режимнэрин кытаанахтык тутуһуннарыы, ыам көтүтүүтүн таһаарбат иҥиҥ охсуһуу— бостууктар хас биирдии күннээҕи кэстэрэ.

Сайыҥны ыйдарга өлгөм үүтү ылыыга «Олуохумэ», «Димитровскай», «Нөөрүктээйи» совхозтар коллективтара республикаҕа, Субуруускай аатынан совхоз Хатылытааҕы отделениетын ыанньыксыттарын уонна бостууктарын, Эрилик Эристиин аатынан совхоз «ЫБСЛКС 60 сыла» ферма коллективын оройуонна таһаарбыт ынырыыларын өйөөн, мэччирэҥ ыйдарыгар социалистическай куоталаһыыны кэҥэтиҥ тэҥнэтэн, сайыҥны түөрт ыйга хас биирдии фуражнай ынахтан 850-нуу кг үүтү ыырга ылыммыт соруту толорууну хааччыйарга ыанньык бостууктара албэҕи өнөрөр аналлаахтар.

КУРААНЫ БАТТАҺА ОТТООҺУНҤА ӨССӨ ҮРДҮК ТЭТИМИ!

Пресс-киин иһитиннэрэр

КИНИЛЭРГЭ ТЭҤНЭС

Субуруускай аатынан совхоз ходуһаларыгар общественнай сүөһүгэ дорохХой өһылыгы бэлэмнээһиннэ үлэ күннэтэ тэтимирэн иһэр.

Бэҕаһаанньы туругунан Болтоно отделениетын П. П. Соловьев кэлим механизациялаах звенота 147 тонна оту кэбиһэн графигын 20 тоннанан куоһарда. Звено хас биирдии киһитигэр тиксэринэн 24,3 тонна оттонно.

Оттон Г. Н. Картузов кэлим механизациялаах звенота 130 тонна оту кэбиһэн графигын эмиэ аһарда. Коллектив чилиэнин ахсын 21,6 тонна оттонно.

Республика биллиилээх отчута В. П. Седалищев II келенен-илиинэн үлэлиир звенота график быһыытынан 85,5 тоннаны кэбиһиэхтээбин оннугар 102 тоннаны соҕотуоҥкалаата, хас биирдии отчутугар 10,2 тонналанна.

Хатылы отделениетыттан Н. И. Козлов механизированнай ангардаах звенота 70 тонна, С. Н. Захаров келенен-илиинэн оттооччулара 50 тонна уонна Г. Н. Аммосов салайааччылаах үлэ уонна сыныьалаҥ лаҕырын механизированнай ангардаах звенота 68 тонна оту соҕотуоҥкалаан графиктарыгар эмиэ киирдилэр.

ССКП райкомугар, райсовет исполкомугар

БАСТААН ИҺЭЛЛЭР

ССКП райкомун бюрота уонна райсовет исполкомун холбоһуктаах мунньахтара общественнай сүөһү аһылыгын соҕотуоҥкалааһынна социалистическай куоталаһыы түмүктэрин таһаардылар.

От ыйын 18 күнүнээҕи туругунан оройуон совхозтара сыллааҕы отторун 7,5 бырыһыанын соҕотуоҥкалаан улахан хаалыы таһаардылар. Арай Субуруускай аатынан совхоз былаанын 15,1 бырыһыанын соҕотуоҥкалаан графигар балачча чугаһаата. Отделениелартан сорудахтарын Болтоно (17,5 бырыһыан), Хатылы (12,1) толортоон иннинэ иһэллэр.

Оттообун тэтимэ ордук Эрилик Эристиин аатынан, «Чурапчы» уонна «Мыҥдаҕаайы» совхозтарга бытаан. Чакыр, Хадаар, Хайахсыт, Арыылаах уонна өлгөм үүнүүлээх Соловьев отделениелара графиктарын 5,4—2,5 бырыһыан эрэ толорон ордук хаалыллар. «Чурапчы» уонна Эрилик Эристиин аатынан совхозтарга үгүс звенолар графиктарын аҥарын да кыайбатылар.

Холбоһуктаах мунньах **Болтоно отделениетын** отделениелар куоталаһыыларыгар кыайыылаарыынан аахта итиэннэ ССКП райкомун, райсовет исполкомун көмөрүллэ сылдьар Кыһыл знамяларынан наҕараадаламмыт.

Бэҕаһаанньы туругунан социалистическай куоталаһыыга графигын 115 бырыһыан толорбут Болтоно отделениетын **П. П. Соловьев звеньевойдаах кэлим механизациялаах** звено бастакы, иккис отделениеттан Г. Н. Картузов салайааччылаах звено иккис. Сылан отделениетын П. У. Макаров салаҕаччылаах звенота үһүс буоллулар.

Механизированнай ангардаах звеноларга графигын 101 бырыһыан толорбут **Н. И. Козлов** звенота (Хатылы) бастаата.

Коле-илии звеноларыгар графигын 20 бырыһыан куоһарбыт **В. П. Седалищев II** коллектива (Болтоно) бастаата. С. Н. Захаров (Хатылы) иккис миэстэҕэ таҕыста. Илии звеноларыгар **П. А. Кузьмин звенота** (Болтоно) графигын 118 бырыһыан толорон бастакы, И. П. Сивцев (Сылан) иккис миэстэлэннилэр.

Үлэ уонна сыныьалаҥ лаҕырдарын коллективтарын куоталаһыылларыгар механизированнай ангардаах звеноларга **Хатылы орто оскуолатын «Чэчир» лаҕырын** (салайааччы Т. Н. Аммосов) звенота графигын 101 бырыһыан толорон бастаата. Килэҥки орто оскуолатын коллектива (Н. Н. Миронов) иккис миэстэни ылла. Коле-илии звеноларыгар графигын 67 бырыһыан куоһарбыт **Одьулуун аҕыс кылаастаах оскуолатын үлэ уонна сыныьалаҥ лаҕыра** (С. Д. Седалищев) бастаата. Кыайыылаахтар ССКП райкомун бюротун, райсовет исполкомун, оройуоннаҕы АПХ советын дипломнарынан наҕараадаламмыылар.

Общественнай сүөһүгэ дорохХой аһылыгы соҕотуоҥкалааһынна хаамыыттан тахсыыга, молтох үлэлээх звеноларыгыттан үлэни күүһүрдүүгэ холбоһуктаах мунньах чопчу соруктары туруорда. Декадалар түмүктэриэн куоталаһыы хаамыыттан АПХ советыгар көрдөө быһаарылынна. Графигы толорбут кэлим механизациялаах уонна механизированнай ангардаах звеноларга иккилии, коле-илии звеноларыгар үс, илии звеноларыгар түөрт, үлэ уонна сыныьалаҥ лаҕырдарыгар биир миэстэлэр аныыахтара. Кыайыылаахтар АПХ советын дипломнарынан наҕараадаланыахтара.

БЫЛААНЫ ТАҺЫНАН — 30 ТОННАНЫ

П. П. Соловьев звенотун саҥа эбэһээтэлистибэтэ

Бөҕиги, Болтоно отделениетын П. П. Соловьев салайар кэлим механизациялаах звенотун отчуттара, ССКП КК ыам ыйынааҕы (1983 с.) Пленумун ууруоахтарынан өрө күүрдүллэн туран, пятилетка түүн сылын былааннарын толоруурга өссө биир хардыыны оҥорорго быһаарынан, оттуур ходуһабытын кэрийэн, кыахпытын өссө төгүл аҕыйнан көрөн баран, 670 тонна оту соҕотуоҥкалыыр былааммыт оннугар 700 тонна үрдүк хаачыстыбалаах оту бэлэмнииргэ саҥа үрдэтиллибит эбэһээтэлистибэни ылынабыт. Ити соруту толорор иннитэн үлэ режимин, дьиссиплинэтин тутуһуохпут, сменаны оҕустарыыны тэрийиэхпит, техникаттан сэрэхтээх буолууну хааччыйыахпыт.

(Эбэһээтэлистибэ звено чилиэннэриттэн биир саҥаннан ылыллыбыт).

Оройуон совхозтарыгар сүөһү аһылыгын бэлэмнээһин 1983 сыл от ыйын 18 күнүнээҕи сводката

СОВХОЗТАР	Үлэлиир киһи ахсаана	Звено ахсаана	Ол иҥиэр механизир.	Охсуу (гектар)	Мунньуу (гектар)	Кэбиһии (тонна)		Силлэс (тонна)		От мээккэтэ (тонна)	
						график	туолла	график	туолла	график	туолла
Карл Маркс	622	30	3	3640	2811	1900	790	326	—	48	45
Субуруускай	244	18	3	1480	1280	912	725	160	—	48	—
Эрилик Эристиин	592	28	3	2916	2249	2014	465	214	—	64	—
«Чурапчы»	391	24	3	1519	1186	1444	530	216	—	—	—
«Мыҥдаҕаайы»	297	14	5	1370	1059	1330	494	96	—	—	—
Орой. үрдүнэн.	2146	114	17	10925	8582	7600	3004	1012	—	160	45

Государственнай статистика оройуоннаҕы инспектурата.

Комсомольскай-ыччат коллективтар оройуоннаа-ҕы социалистическай куоталаһыыларын сыл анараа-ҕы түмүгэ таһаарылынна.

Комсомольскай олох

ХААЛЫЫЛАҔА СУОХ ҮЛЭЛИЭХХЭ

Оройуон үрдүнэн 54 комсомольскай-ыччат коллектив баарыттан 37-лэрэ **сүөһү нитинигэр** үлэлиллэр. Кинилэртэн алта ый түмүгүнэн Эрилик Эристиин аатынан совхоз Хадаардааҕы отделениетын **«ЫВСЛКС 60 сылы» ферма коллектива** хас биирдии фуражнай ынаҕыттан 1261-дии кг үүтү ыан **кыайыылааҕынан таҕыста.** Анараас бэс ыйытар биирдии ынахтан үүтү ыаһын графига 66 кг куоһарылынна. Коллектив комсора Дария Софронова, комсомолка Варвара Ксенофонтова, ферма старшайа, райсовет депутата Мария Осипова сылгыэммит кирбиилэрин аһаран иһэллэр, атыттар бары графиктарын тутуһаллар. Иккис миэстэни Карл Маркс аатынан совхоз Мугулайдаабы отделениетын Уу Оҕустаах комсомольскай – ыччат ферма коллектива ылла. Кинилэр үүтү ыаһын сыл анараа-ҕы былаанын 137,7 сырыыһын толордулар. Маанаа пятилетка гвардеецтара, быйыл төрдүс сылын ыаннаҥсыттыыр Розалия Сивцева, Матрена Васильева, групком-сорг Анна Толстоухова, сельсовет депутата Никандр Оконешников тоҕуу үлэһиттэриниэн буоллаллар. Хас биирдии фуражнай ынаҕыттан 930-туу кг үүтү ыан былаанын 113 сырыыһын толорбут «Чурапчы» совхоз Арылаахтаабы отделениетын «Эрчим» комсомольскай-ыччат ферма коллектива үһүс миэстэҕэ таҕыста.

Промышленнай, тутар хаччыйар тэрилтэлэрдээҕи комсомольскай-ыччат коллективтар икки ардыларынааҕы социалистическай куоталаһыыга нэһилиэстэни олох-дьаһах оготүнэн хаччыйар производственнай управление комсомолецтара үрдүк ситиһиилэнцилэр. Социалистическай куоталаһыы сыл анараа-ҕы түмүгүнэн комбинат нистэнэр сыаҕын комсомольскай-ыччат бригээдэлэрэ «Гвоздика» (комсорг Е. Федорова) бастакы, «Эрчим» (М. Попова) иккис, «Силуэт» (Т. Матвеева) үһүс миэстэлэри ылбыттар. Ол иһигэр «Эрчим» бэс ыйынаабы быраабын 180, «Силуэт» 152 сырыыһын толортоотулар. Сибээс узелын Анна Тогодева комсордаах телеграфистарын бригээдэтэ бэс ыйынаабы сорудаҕын 137,6 сырыыһын толорон эмиэ куһаҕана суох көрдөрүүлэйиэ.

ЫВСЛКС райкома сорох комсомольскай-ыччат коллективтар үлэ тэрээ-гинин, дисциплинэтин үрдүк производственнай көрдөрүүлэр иһин эмиэ миэстэлэрин саҥтаппыттарын бэлиэтээтэ. Бу ордук Мөҥүн Аллас, «Чэчир» (Эрилик Эристиин аатынан совхоз), Улахан Күөл, Хомустаах («Чурапчы»), «Аартык», «Төрүт» (Карл Маркс), «Сардаана» уонна «Юность» («Мындаҕаайы»), «Сардана» (Субуруускай) комсомольскай-ыччат фермалар коллективтарыгар сыныаннаах.

Нэһилиэнньэни олох-дьаһах уонна эргиэн өнөҥөрүнэн хаччыйар эйгэҕэ барыта 11, ол иһиттэн райпоҥа 7, комсомольскай-ыччат коллективтар үлэлиллэр. Райпотребобществоҕа үлэлиир коллективтарттан сыл анараа-ҕы сорудаҕын сыччах пекарня уонна кинн остолбуой комсомольскай ыччат бригээдэлэрэ эрэ толордулар, оттон бэс ыйынаабы кирбиитин биир да коллектив ыдбата. Райпо комсомольскай-тириэтэнэ комитета (секретарь М. Матвеева) үлэ тэрээһинник тосту туруорара, былааны толоруону булгуччулаахтык хааччыйара эрдэиллэр.

СССР КК сэтинньитээ-ҕи (1982 с) Пленумуттар таһаарыт Ю. В. Андропов: «Билигин хас биирдии үлэһит былааны толоруу кинн үлэлээн кинилэрэр ыытаттыан эмиэ тутулуктаах-ын ойдуулаах, дьон барыа биһиги төһө ордук үлэлиибит да сочоҕон үчүгэйдик олоҕуохпут диэн боростуой сөдөбүлү үчүгэйдик ойдуулаах ураты дьоһун суолталаах уонна наадалаах» диэн этиитин комсомольскай-ыччат коллективтар салалтаҕа ылаллара, хаалыылаҕа суох үлэлиргэ инициативалаах буолуулара, айымныылаахтык сыныаннаахаллара наада.

Е. ПОСТНИКОВА,
ЫВСЛКС райкомун инструктора.

ОСКУОЛА САҢЫНГЫ ТҮБҮКТЭРЭ

ЭППИЭТТЭЭХ КҮННЭР

Быйыл Мугудай орто оскуолатыгар үөрэммит 222 үөрэнээччи ыытаатылын 100 бырыһыан бүтэрдилэр, кинилэртэн 30-ча бырыһыаннара «4» уонна «5» сыаналарга үөрэнилэр. Үөрэх дьылын устата оскуола педагогическай коллектива дифференцированнайдык үөрэтии проблематын быһаарыы, бэйэ үлэтигэр туһаныы боппуруоһуттар үлэлээтэ. Кэлин үс сыллаах үлэ опытын тарбатыыга сөрөөнгө Дириҥ орто оскуолатын кытта бастакы миэстэни ылардаһан математик-учууталлар методическай холбоһуктарын салайаччыта М. Н. Тарская уонна оскуола завуһа Е. А. Слепцова туристическай путевкаттан бириэмийэлэннилэр.

Үөрэнээччилэр туһаҕаах сыныаланыынан барыы хабылыннылар. Иван Степанович Захаров салайаччылаах 50 оҕо Чыччаҥна үлэ-сыныаланнаах лаҕырыгар үлэлиллэр. Бу сиргэ лаҕыр бааһын тэриннэр баҕалаахпыт. Быйыл бикир дьиэ көҥдөйүн туруортардыбыт, үлэ салгыы ыытыллар. Оҕолор 200 тонна оту соҕотуоналыыр соруктаахтар. Учууутал Владимир Иванович Коротких бүтэй туттар 20-чэ оҕону салайар. Мария Тарасовна Толстоухова 27 оҕону түмэн кирпиччэ үктэтэр. Оҕолор 1000-тан тахса устуука кирпиччэни бэлэмнэтиллэр. Александра Фоминична Оконешникова Толоон, Булгуннаах, Ыраах Хаа, Оҕус Баһа сабыдыалыстарга ньэрэй көмөлөр, ыаннаҥсыттаах, бастуукпуур үөрэнээччилэри салайар. Учууталлар Г. К. Макаров салалтатынан 11 оҕо археологическай экспедицияҕа бардылар. Сорохтор төрөппүттэрин кытта звеноларга кирсэн үлэлиллэр.

Оскуолаҕа быйыл быстах өрөмүөн ыытыллар. Сорох сириэн муостаны сатардан биэрдибит. Кылаастары саас үөрэх дьыла бүтэрин кытта учуталлар оҕолоору көмөлөһүннэрэн бэйэлэрэ испэскэлээбиттэрэ, кыраскалаабыттара. Билигин техническай үлэһиттэр ону ситэрэ сылдьаллар. Мебеллэри өрөмүөннэтибит, промкомбинакка 60 комплект паартаҕа сакаас оҥорлубут. Бочуоннаах үлэлэрбиттэн биирдэстэриниэн оскуола уунан ытыллар систематын ыраастаабыт, котелун өрөмүөннэтии буоллар. Бу үлэҕэ үс кэҥэ дуоҕабардаһан туралларын. Атырдьах ыйын 24 күнүгэр диэри бүтэрэргэ эрдэлэрбиттэрэ. Нуучча тылын кабинетыгар биир сиргэ салайар кинни оҥорторбут.

Учууталлар 40 бырыһыаннарыгар оттук нас киллэрилиннэ. Кадрдарынан хааччыльыныыбыт.

Оскуола эйиэлги үлэтин быһаарар эппиэттэх күннэргэ туох кыаллаҕын барытын оҥоро, үлэлии сатыыбыт.

В. МАКАРОВА,
оскуола директора.

Советтар уонна от хомуура ●

БАРЫ БУТТҮҮН

Болугур нэһилиэгин үлэһиттэрэ кэтэхпүт үтүөкэннээх көҕүлэһиннэрин ойоон Чакыр нэһилиэгин бары сулууспалаахтара, пенсионердара бука барыа от үлэтигэр көхтөөхтүк турунуулар.

Нэһилиэк общественныын күүһүнэн быйыл 210 уонна бастыҥ хаачыстыбалаах оту соҕотуопкалыахтаахпыт, эбэтэр былырыыҥҥы оттообут кирбиитиннээҕэр 25 тоннанан элбэҕи. Ити соругу үрдүк хаачыстыбалаахык, толороро, күөх быйыҥы бөҕө-таҕа күрүөлээн совхозка туттараргa эбэһээтэлистибэ ылынан нэһилиэк үлэһиттэрэ ходуһаҕа аастыт сыллаардаабар эрдэ киирдилэр.

Сулууспалаахтар, пенсионердар күүстэрин түмэн звенолары тэрийдибит. Деткомбинат коллективын 5 киһилээх звенотун сэбиэдиссэй С. И. Михайлова, культура үлэһиттэрин звеноларын сельскэй Культура дьиэтин директора А. Н. Алексеева салайаллар. Кинилэр 57 тонна оту соҕотуопкалыахтара.

Пенсионердар звеноларын кырдьаҕас коммунист В. Е. Дьячковскай хаһыс да сылын салайар. Кинилэртэн Е. А. Миронова уонна В. А. Михайлов кыттыһан 35 тонна оту бөлөмнөргө бигэтик быһаарынан билигин Саппыйа үрүйэтигэр уу быыдьаабыт ходуһатыгар үлэлиллэр.

Оттоохуҥка общественность 10 күннээх бастакы гүргүөмнээх тахсыыларын сулууспалаахтар уонна уопуускаҕа сылдьаачылар көхтөөхтүк кыттыа сылдьаллар. Мээбидэ ходуһатыгар уу отун охсуутуттар уонна ороохуҥнуттар үлэ күүскэ ыытыллар.

Сельсовет исполкома, народной депутаттар уонна пенсионердар советтара хас биирдии кэҥ от үлэтигэр кыттыытын быһаччы тэрийсэллэр, общественность оттоохуҥнуна кыттыытыгар социалистическай куоталаһыыны кинигнник тэнитиллэр.

Р. БОРИСОВ,
сельсовет исполкомун председателэ.

1943 сыл от ыйыгар Курскай төбөйдөөҕү кыргыһыыга Ураллаах добровольческай корпус саастаабыгар киирэр Челябинскай танковай бригээдэ бойобуой сүрэхтэннин ылбыта. Орелу босхолоохун кэнниттэн киниэхэ гвардейскай аат биэриллибитэ.

Корпус — саастаабыгар уралецтар бэйэлэрин уолаттара **киирбиттэрэ, таналара, сэриилэрин сэбэ Пермскэй, Свердловскай уонна Челябинскай** уоҕаластар **үлэһиттэрэ** мунньубут **үптэриэн** үлэ **саҕаан** кэнниттэн былаан **таҥнан** оҥоһуллуттара.

Снимокка: корпус ветерана **И. Г. Сидоров Челябинскай** үөрэнээччилэрин **кытары.**

ССТА фотохроникета.

РСДРП II съезин 80 сыла туолуутун көрсө

СУОЛ САҔАЛАНЫЫТЫГАР

Аҕыс уон сыл анараа өттүгэр, 1903 сыл от ыйын тиҥэх күнүн иннинээҕи күн, Брюссель үһүгэр турар урукку бурдук ыскылаатын борук-сорук, кини кутун-сүрүн туппат дьиэтигэр Россия 26 марксистскай тэрилтэлэрин сирэйдээн көрдөрөр хас да уон кини мустубута. Кинилэри онно Питер уонна Москва, Украина уонна Закавказье, Урал уонна Поволжье пролетарийдара ыыппыттара.

РСДРП иккис съезэ дойду революционнай марксистскай тэрилтэлэрин ленинскэй принциптэрэ олоҕуран холбоохун процесын түмүктээбитэ. История түһүлгэтигэр саҥа типтээх партия—рабочай кылаас партията, научнай коммунизм партията, социалистическай революция уонна коммунистическай айар-тутар үлэ партията тахсыыта. Съезд самодержавиены утары, ссциалистическай революция кыайыытын иһин охсуһуу хайыһатын быһаарбыт РСДРП марксистскай программатын ылыммыта. Ленинскэй партия тэлэн ааспыт охсуһуулардан уонна кыайыыларын теоретическай суолугар ахсаан аҕыллыыбытынан барбыта.

ССКП бастакы төрүттэрин интэриэнэргээнин тоҥоҥон улаханый да, аан бастаан «большевиктар» диэн бэйэлэрин кэмнэ туттунуулаахтык аатталамыт дьон туту толкуйдаабыттарын, туох туһунан ыыламмыттарын билэргэ тардыһыы сөччөөн күүстээх. Кинилэр, саҥа типтээх партия бигэргэтиллэр, ол иһиттэн турбуттар—съезд делегаттара—меньшевизмы утары сытыы хапсыһыылар ыарахан кэмнэригэр, партийнай үгүс өрүүтү сомоҕолоохун чэпчэкитэ суох ыйдарыгар Владимир Ильичтуула түмсүбүттэр, кимнээх этиэрий?

Съездкэ кытта кыраныыссаны туоруон иннинэ кистэлэҥ квартираҕа суулаабы кыбынан Питер рабочайа—токарь Александр Шотман калбитэ. Кини революционнай үлэтин «Рабочай кылааны босхолуур иһин охсуһуу» сорохтар» саҕалаабыта. Олорун да кэрэйбэккэ геройческай «Обуховскай обороната» кыттыбыта. 1903 сыл от ыйыгар диэри кини суола этиитинэн, Съезд кэнниттэн — большевик.

Баку пролетариата ыыппыт киһитэ Богдан Кнунянц, Кавказка уонна Москваҕа үлэлээбитэ. Бэйэтин кылгас олоҕун устата ацыыста хаайыллыыбыта. Революция кыайыытыгар типийбэккэ хаайыыга өлбүтэ.

Николай Бауман. Революционнай үлэтин Казаҥка саҕалаабыта. Питергэ салҕаабыта. Петропавловскай киреппэскэ хаайылла сылдьыыбыта. Сылыкаҕа ыытыллыыбыта. Онтон күрэҕэбитэ. «Искра» агенлөөбөөчүлэриттэн биирдэстэриэн буолбута. II съезд кэнниттэн большевиктар Москваталы тэрилтэлэрин салайбыта. 1905 сыллаахха охранка кыыльыйбыт агена өлөрбүтэ...

Тула оружейнита Сергей Степанов олоҥор РСДРП II съезинигэр Ленини кытары көрсүһүүтэ быһаарылаах суолталаммыта, охсуһуу чуолкай суолун ыйбыта.

Ильичи кытары билсиһии уонна оскуола этэ. «Брюссельга даҕаны, Лондонтга даҕаны съезд үлэтин сэргэ,—диэн ахтыбыта рабочай делегат С. И. Степанов,—биһиэхэ Европа рабочайдара хайдах олороллорун билиһиннэрэр туһугар Ленин биһиги кыраныыссаҕа таһыгар сырыыбытын ордук кодьүүстээхтик туһаннарары умнуоҕа. Биһиэхэ революционнай кыргыһыылар хайаан да буолуохтаахтарын, рабочай кылаас бэйэтэ революционнай партиялааҕа булгуччу наадалаҕын хос-хос итэҕэтэ сатаабыта... Кини биирдэ даҕаны «Мин эттим, мин оҥордум»,—диэбэтэҕэ. Кини биһиги революцияны рабочай кылааны кытары биргэ эрэ оҥорор кыахтаахпыт, парижскай коммунардар саҕалаабыт дьыалларын тиһэҕэр тиэрдэр кыахтаахпыт туһунан олус чаҕылхайдык эппитэ».

Петр Красиков, Розалия Землячка, Александр Стопани, Дмитрий Ульянов... Кинилэртэн хас биирдиилэрин бойобуой революционнай дьыала-

САЙЫЛЫК КҮӨХ СИРЭМИТТЭН КҮННЭТЭ МУҢУТУУР БЫЙАҢЫ СОМСУОХХА

рабочай трибуната

БАРЫ БИИРГЭ ЫЛЫСТАХХА

Биһиги, Эрилик Эристин аатынан совхоз Чакырдаабы отделениетын Мара фермаатын ыанньыксыттара, сайыҥҥы ыйдарга олгом үүтү ыыр иһин үрдэтиллибит социалистическай эбэһээтэлистибени ылынан, үрдүк показаттаах үлэлиибит. Соруктпут — мэччирэг 4 ыйыгар валовойунан 205 тонна үүтү ыаһыы. Итэ эбэһээтэлистибитин толорор уонна аһары толорор иһин коллектив барыта чилиэннэрэ күннэтэ күрэхтэһэн, куоталаһан үлэлэһиннэрин ситиһэрэ дьулуһабыт. Түмүк күн ахсын «Ким бастаата, ким хаалла» диэн стендэҕэ балыстэнэн уопсай көрүүгэ-билиигэ кэмигэр таһаарыллан иһэр.

Биһиги коллективпыт 12 ыанньыксыттаах, барыта 253 ынаҕы көрөр-харайар. Сайылыкка тахсыахпытыттан үүт ыама күннэтэ эбиллэр. Онон билигин валовойунан 1710 кг тиийэ ыыр буолбут. Мэччирэг аспыт ыйыгар эбэһээтэлистибобитин 5 тоннанан аһара толорору ситиспиппит.

Үрүҥ ылгэни үксэтэр иһин куоталаһыы иннинэ күөнүгэр наставникпыт М. Г. Филиппова уонна эдэр ыанньыксыттар И. К. Адамова, О. П. Васильева уо. д. а. иһэллэр. Фермаҕа ахсыс кылааһы бүтэрбит кыргыттар уонна уолаттар сайын ахсын үүтү-аһы эбэтиигэ көмөлөһөн дьоҕуурдаахтык үлэлиилэр. Кинилэртэн Андрей Миронов, Таня Филиппов, Катя Филиппова, Зоя Алексеева, Люда Флегонтова уо. д. а. төһүү ыанньыксыттарбыттан буолаллар. Бостуукпут, опыттаах сүүсүһүт Г. Г. Филиппов уола Коллективпыт ыанньыксыттарын үчүгэй мэччырэгиэхэ сиргэ дэриэн маанаан, режим быһыытынан аһатан үүтэс үксүүрүгэр мэлдьитин улахан көмөнү оҥорор. Кинилэр билигин сүөһүлэрин Арыылаах, Улахан Сайылык ходуһаларынан эҥэрдэн мэччитэллэр.

Фермабыт биир төһүү үлэһитэ, операторбыт уонна эбии аһылыгы оҥорооччубут И. П. Софронов сайыҥҥы ыйдарга ылыммыт үрдүк эбэһээтэлистибобитин ситиһиилээхтик толоруубутугар эмиэ туох баар кыһаммыытын ууран үлэлиир, ыанньыксыттар массыыннаан ыаһыны үчүгэйдик хаалчыйар. Итэҕэйиэ кини бу күннэртэн саҕалаан убаҕас көөнньөрбөҥ өссө эбэн оҥорорго саҥа соругу ылынна. Ити курдук, ферма барыта үлэһиттэрэ түмсүүлээхтик уонна таһаарылыылаахтык үлэлэн, сайыҥҥы түөрт ыйга ынах ахсыттан ортотунан 950-нуу килограммтан итэҕэһэ суох үүтү ыларга соруктанабыт.

Ити кирбиилэри ситиһэр иһин хас биирдии ыанньыксыт, бостуук, оператор уонна эбии аһылыгы оҥорооччу эппиэтинэһэ толору ойдоон мунутуур таһаарылыылаахтык үлэлиирэ эрэйиллэр. Кылаабынайа, эбии аһылыгы эбэтэн, ону тэҥэ маршрутунан уларыта сылдьан мэччитэн атырдьах уонна балаҕан ыйдарыгар билиҥҥи көрдөрүүлэрбитин өссө үрдэтэхпитинэ, ылыммыт үрдүк соруктутун ситиһиилээхтик толорор кыахтаахпыт. Быһата — тыл дьыалаҥан бигэргэтиллиэхтээх.

У. ИННОКЕНТЬЕВА,
ферма старшайа.

КИМ ТӨҺӨ ҮҮТҮ ЫЫРЫЙ?

ОТ ЫЙЫН 9—15 КҮННЭРИНЭЭБИ СВОДКА

Совхозтар, отделениелэр	Фур. ынах	Ынаар ынах	Күннэбэр валов, үүт (ц) 1982 с.	Күннэбэр валов, үүт (ц) 1983 с.	Күннэбэр үүт (1 ынахха) кг фұы	Күннэбэр үүт (1 ынахха) кг ыа[ы.	Күнэ тутарылар үүт (ц)	Төрөөб. ынах	Сөпт. ынах
Карл Маркс	**1930**	**1523**	**155,8**	**147,4**	**7,6**	**9,6**	**126,9**	**1362**	**1471**
Одьулуун	649	435	45,0	43,0	7,2	9,6	36,0	394	506
Мугудай	640	533	53,0	52,4	8,0	9,7	47,4	553	519
Бахсы	641	535	57,8	52,0	7,7	10,0	43,5	415	446
Субуруускай	**811**	**622**	**57,0**	**54,5**	**6,7**	**8,7**	**48,0**	**587**	**662**
Хатылы	363	292	29,0	24,5	6,7	8,4	21,0	247	301
Болтоно	428	330	28,0	30,0	8,0	9,0	27,0	340	361
Эрилик Эристин	**1885**	**1445**	**140,5**	**134,3**	**7,1**	**9,2**	**121,3**	**1266**	**1470**
Хоптоно	520	342	33,5	31,8	6,0	8,1	30,5	276	460
Хадаар	469	352	37,0	36,6	7,7	10,6	34,0	342	329
Хайахсыт	458	342	34,0	29,5	6,9	8,7	25,0	280	335
Чакыр	439	409	36,0	36,3	7,1	9,2	31,8	368	345
«Чурапчы»	**1360**	**1033**	**83,7**	**81,8**	**6,0**	**7,9**	**74,6**	**1030**	**1045**
Сылаҥ	680	563	45,6	43,0	6,3	7,6	38,0	533	462
Киланҥки	360	240	19,3	17,8	5,7	7,3	17,6	271	37[illegible]
Арыылаах	320	230	18,8	21,0	6,3	8,7	19,0	226	204
«Мындаабайы»	**969**	**752**	**67,5**	**68,8**	**7,0**	**9,0**	**62,0**	**758**	**807**
Болутур	500	435	41,0	42,0	8,4	9,6	39,0	430	472
Соловьев	469	317	26,5	26,0	5,5	8,2	23,0	328	335
Оройуон үрдүнэн	**6255**	**5375**	**504,5**	**486**	**6,9**	**9,0**	**432,8**	**5003**	**5455**
1982 сылта	**6976**	**5482**			**7,4**	**9,4**	**454,3**	**5143**	**5833**

Аспыт нэдиэлэ устата оройуон совхозтара валовойунан 3369 центнер үүтү ыатылар, онтон 3011 центнерин государствоҕа туттардылар. Атыннык эттэххэ, аспыт сыл туһаайыллыбыт кэмигэр тэҥнэтэххэ, валовойунан 481 центнериннэн аҕыйах үүт ыаннА. Онуоха эбии биир фуражнай ынахтан үүтү ылыы үрдүөхтээҕэр таҥнары түһэр. Холобур, үүкүс ордук улахан хаалыылаах Карл Маркс аатынан совхоз ити иннинээҕи нэдиэлэҕэ ыанар ынах ахсыттан 10,3-түү кг үүтү ыабыт эбит буоллаҕына, аспыт нэдиэлэҕэ сыччах 9,6-лаах кг үүтү ыата.

Үүтү ыаһыныҥа итинник тулуйуллубат хаалыы биир сүрүн бириҥинэтинэн ыанньыкка эбии аһылыгы оҥорон сиэтии кыаллыбата буолар. Үүт хаачыстыбатын иһин уонна буорту буолуутун утары охсуһуу сөптөөхтүк тэриллибэт.

Билигин ыамы үрдэтиигэ ордук эппиэтээх күннэр үүнүүлэр. Онон үрүҥ ылгэни дэбилитэччилэр, сайыҥҥы мэччирэҥ уйгутун таба туһанан, сүөһүлэрин эбии аһатыыны булгуччу олохтоон, ылыммыт эбэһээтэлистиболарын толорор иһин хас күн ахсын өссө дьаныһан үлэлиилэрэ эрэйиллэр.

Тыа хаһаайыстыбатын управленнета.

Мугудай орто оскуолатын үөрэнээччилэрэ эдьиийдин-балыстыы Дуня уонна Марта Васильевалар сайыҥҥы сынньалаҥнарын кэмигэр Булгуньах сайылыкка 51 ньирэйи көрөллөр. Иккиэн пионеркалар. Дуня VI, оттон Марта VII кылааһы ситиһиилээхтик бүтэрбиттэр. Дуня герой пионеркэ Зина Портнова аатынан этэрээт звеньевойа, оттон Марта пионерскай этэрээтэ албан ааттыбыт Валентин Котик аатын сүгэр.

Эдьиийдин-балыстыылар

Кыргыттар ньирэйдэрин күҥҥэ иккитэ аһаталлар, үүт иһэрдэллэр, хаһы оҥорон сиэтэллэр. Ол быыһыгар баран мэччитэн кэлэллэр. Сотору-сотору таҕыта бэс ыйынаады үлэлэрин түмүгэ таһаарылыына. Оҕолор ньирэйдэр суукканааҕы эбиллиилэрин ортотунан 509 гр. тиэрдэллэр. Оттон саамай улаханнара—Ньургун диэн аатталлар ньирэй соҕотох бэйэтэ 125 кг үкстэтэ. Онон ньирэй көрөччүлэр өссө дьулуһан үлэлиир, ньирэйдэр барыа Ньургун курдук төлөһүйэллэрин ситиһэр дьүкүөрдэннилэр.

М. МИХАЙЛОВА.

БҮТТҮҮН КЫЛААҺЫНАН—ТӨРӨӨБҮТ КОЛХОЗКА

ТАТАРСКАЙ АССР. Аксаринскайдааҕы орто оскуоланы быыл бүтэрбит эдэркээн уолаттар уонна кыргыттар бэйэлэрин төрөөбүт-үөскээбит дойдуларыгар тыа хаһаайыстыбатыгар үлэлии хаалларга сыаналарынныылар. Кинилэр бачыымнарын Заинскай оройуон атын оскуолаларын бүтэрбит ыччаттар көхтөөхтүк ойоотулэр. Онон быйыл суоһуу интээччилэр итиллиэ механизаторлар кэккэлэрэ 160 киһиэхэ хаалаата.

Снимокка: Аксаринскайдааҕы орто оскуоланы бүтэрбит бу кыргыттар ССКП XXI съезһын аатынан колхоз фермаатыгар ыныҥы массыынаҕа ыаһыы оператордарынан үлэлиэхтэрэ.

Е. ЛОГВИНОВ фотота.
(ССТА фотохрониката).

ларын туһунан мунура суох албаҕа кэпсиэххэ сөп. Ол тыынан баран оччолорго, 1903 сылаахха, ити дьоннору биир уопсай бэлиэ өрут холбуура. Кинилэр олус эдэр этилэр. Орто саастара отуту бөрт кыраная сабыраллыбыт. Владимир Ильич бэйэтэ даҕаны отут үһүн эрэ туолбут кэмэ этэ. Саамай ыарахан да түгэннэригэр олоххо талталларын уонна кыайыыта эрэлэрин ыыктыбаттара. Дьүрүскэн бас куолаһынан съезд делегаттара түһэн сытар Брюсселлааҕы гостиницаларын түннүгүн анныгар дьон чуоҕуһалларын курдук опералартан ариялары ылаан эйэлэрэр Сергей Гусев оннук буолбатах этэ. Эбэтэр оппортунистическай кутуйах хороонуттар дуйдаммыттар Ленини уонна кини партиятын утары охсуһууларын историятын сытыы сатирическай уруһуйдарынан обуулаан, көрдөрөр Пантелеймон Лепешинскэй?.. Ити дьону барыларын үтүөкэн партийнай табаарыстаһыы чувствота холбуура. Кинилэр, коммунист, улуу ленинскэй партия чилиэнэ хайдах буолуохтоҕуҥ образэһынан буолан туран, хорсун быһыынан, рабочай дьыалата өрөгөйдүүрүн туһугар туохтарын да кэрэйбэккэ биэрэргэ дьулуурунан толору этилэр.

Владимир Ильич РСДРП II съезһигэр үлэлэччилэри тылларынан куйааараччылартан араарары сатыырга, «партия чилиэнин аатын уонна суолтатын урдүктүк, уонна өссө үрдүктүк» тутарга ыгырарыгар чопчу ити образэны ойдөөбүтэ чахчы. Ити кэриэскэ партия бүтүн даҕаны бэриниилээх. ССКП,—диэн бэлиэтэлэн этилэр партия КК «РСДРП иккис съезһин 80 сыла туолуутун туһунан» уураахтар,—хас биирдии коммунист кини улуу идеаллара өрөгөйдүүлэриэн иһин бэйэни харыстаммат охсуһаччыйан буоларын, марксизм-ленинизм идеяларын партия политикатын диринник билэрин, ойдүүрүн уонна олоххо киллэрэрин туһугар кыһанар. Партия кэккэтигэр сылдьыы ханнык да ордук балаһыанньаны биэрбэт, коммунистар дойдута туох буоларын барытын иһин, социалистическай тутуу уонна общественнай прогресс дьыҥаларын иһин ордук үрдүк эппиэтинэстээхтэрин эрэ көрдөрөр». Коммунистар туту оҥороллорунан, уонна хайдах тутталларынан кинилэр сирэйдээн көрдөрөр партияларын сыаналаммыттар. Ол аата, партия норуот маассаларыттан ылбыт улуу итэҕэлин сарыала кинилэртэн хас биирдиилэригэр түспүтүн курдук, ССКП хас биирдии чилиэнитэн бүтүн советскай обществоны салайар уонна сүрүннүүр күүс чиэһа, авторитета тутулуктаах. «Биһиги ыкса чемехтиһэн, илии илиибититтэн ыксары туһан эмпэрэлээх ыарахан суол устун иһэбит. Биһигини тула өттүбүттэн остеохтөр тоҕуруйаллар, уонна биһиги мөлдьи кэриэтэ кинилэр уоттарын аннынан барарга тиийэбит. Биһиги чопчу остеохтөрү утары охсуһаары уонна бохтоохторо биһигини аан бастакыттан туспа бөлөхтө туһэн, эйэлэһии суолун буолбакка, охсуһуу суолун талбыт иһин сэмэлээбит чугастааны дьэбэрэҕэ чугуйбат туһугар кэтүл оттубүтүнэн ылыммыт бэйиарыныыбытынан холбоспуппут» (6 т. 9 с.). Ити курдук суруйбута Владимир Ильич Ленин марксист-революционердарын кэнсэскэ партия ньыланнын кинини кытта биирдэ уурсубут бэйэтин соратниктарын тустарынан. Аҥыс уонна эбэтэр кини биир ойдөөхтөр-санаалаахтар дьоҕус тэриллэриттэн 18 мөлүйүөнтэн тахса коммунистары түмэр мөдүн түмсүүлээх күүс буола кубулуйда. Уонна билигин ньит-хоппут социализм кэрчик кэмигэр ССКП—рабочай кыраас, норуот бүттүүнүн партиятын, советскай общество олоҕуттар оруола халбаҥа суох үрдүүр. Кини маассалары кытары бирэ сомоҕото бөҕөргүүр. «Биһиги «Норуот уонна партия бирдэр!» диэн эттэхпитинэ,—диэн бэлиэтээбитэ Ю. В. Андропов,—ол бэйэлэрин иннилэригэр партиянан туруоруллубут сыаллар уонна соруктар советскай дьоннор барыларын баҕа санааларыгар итиэннэ көрдөбүллэригэр чопчу сөп түбэһэллэрин халбаҥнаабат чахчытын бигэргэтиннэн буолар. Уонна үүс мөлүйүөннэх биһиги норуоппут бэйэтин дьыалаларынан партия политиката олоххо киллэрэр». Советскай дьоннор коммунизмҥа тиэрдэр суолунан иннилэрин диэки ситиһиилээхтик барыыларыгар, сайдыылаах социалистическай обществоны ситэриилэригэр чоктуо—ити.

С. КОЛЕСНИКОВ,
исторический наука кандидата.

«Правда» пресс-бюрота.

«ҮС МУННУККА» ХАПСЫҺЫЫЛАР

Бас-көс капиталистическай державалар лидерлэрин икки өрүттээх көрсүһүүлэрэ даҕаны соторутаабыта Вильямсберга (АХШ) буолбут үрдүк таһымнаах көрсүһүүлэр күрдүк үүгүс өрүттээх сүбэлэһиилэрэ даҕаны империалистическай күрэстэһии үс бас-көс кииннэрин— АХШ, «уопсай рынок» дойдуларын уонна Япония—икки ардыларытар эргэн-экономическай утарсыылар сытыырхайыыларын сүрүннүүр кыахтара суох. Кииннэр хас биирдиилэрэ бэйэтэ дьыалатын атын биирдэ үлэлэһэччилэрин суоттарыгар кэннэрэ сыҕаанан атыттарын хатыйа сатыыр.

«Сэттэлэр» лидерлэрин Вильямсбергдаабы көрсүһүүлэригэр АХШ арааанны дойдулар икки ардыларынаабы сыһыаннаһыылары уустуурдар эргэн-экономическай проблемалары дьүүллэһиини кэлин болдьохчо көһөрүүнү, кыттыылаахтары ол оннугар байыаннай, политическай боппуруостарга «арааанны бинир саналаныыны» көрдөрөргө тылыгар киллэрэри ситиспитин саная кэлиэҕин. Ол эрээри капиталистическай эйгэ экономическай механизмын бүтүннүү дьигиһитэр араана ыарыыны түгэххэ тимирдэ сатаан көрсүһүүнү тэриллэччилэр ол биричиинэлэрин суох онгорботулар. Оттон олор бэйэлэрин уталыппакка биллэрдиллэр.

Утарсыылар сана дэлби ыстаныыларын АХШ бэйэтэ көҕүлээтэ. Кини «уопсай рынок» дойдуларыгар уонна Японияҕа бастакы охсууну ити дойдулартан ыстаал ааллаах суортарын тиэйэн киллэрийэн хаарчахтыырга быһаарыныытынан огордо. Европатаабы экономическай сообщество министрлэрин советын Брюссельга мустубут сессиятыгар «уопсай рынок» дойдуларын министрдэрэ Вашингтон ити дьайыытын «пратекционизм саамай кэрэнэ суох көрүнүн» быһыытынан сыаналаатылар. Токиоҕа сылдьан ГФР хаһаайыстыбатын министрэ О. Ламбсдорф, АХШ атаастабыллаах быһаарыныытын туһунан Япония салайаччыларын үнсэрдэһиннэрин истэн баран, кииннэргэ Арааа Европа дойдуларын кытары холбоһон АХШ утары сөпкөһүннэриллибит харда дьаһаллары ылалларыгар сүбэлэтэ.

«Үс муннук» атын икки өрүтүн—«уопсай рынок» дойдуларын уонна Япония—икки ардыларыгар сыһыаннаһыыларга даҕаны дьыала бөрүкүтэ суох. Эргэн-экономическай боппуруостарга консультациялар Брюссельга субу аҥай түмүктэммит уочараттаах турдарыгар ЕЭС представителэ Японияны «аҥа куомунаах» эмиэ ыгар. Вашингтонна Япония салаҕаччыларын өскөтүн кииннэр дойдулара быйыл сэтиньиэгэ диэри, США президент Рейган ити дойдуга кэлэ сылдьара былааннанар, американскай импорты кэҥэтэр дьаһаллары ылбатаҕына японецтар бэйэлэрин бэйэлэрэ буруйданыахтара диэн быһаччы сэрэтэн тураллар.

Японскай пресса онон сибээстэн Вильямсберга АХШ администрацията күүскэ рекламалаабыт «арааны сомоволоһуутун» көстүүтэ баара-суоҕа балтараа ый аанаарын кытары өлбөөрдө диэн суруйар.

А. БИРЮКОВ,
ССТА ырытаччыта.

Комментатор колонкалара

МОЛДАВИЯ СӘЛИЭННЬЭТИН САҔАХТАРА

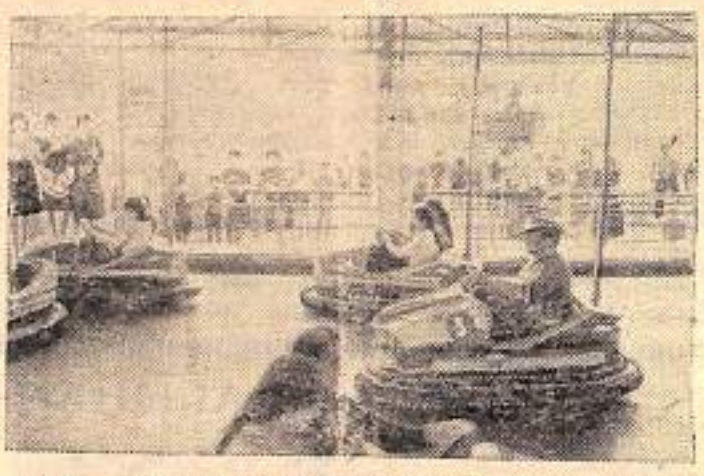

МОЛДАВСКАЙ ССР. Күөх садтар уонна чэлгийбит виноградниктар бөлүстарыгар бүкпүт кыраасыабай сэлиэннэ. Манна Оргеевскай оройуонаабы агропромышленнай холбоһук «Пересечино» совхоз-заводун сири огороччулара олоҕоллор, айаллар-туталлар. Маннаабы винограды үүннэрии маастардара хас сыл ахсын үрдүк үүнүүнү ылыыга, көдьүүстээхтик уонна баҕыстаахтык үлэлэһиигэ дьоһуннаах түмүктэри ситиһэллэр. Хаһаайыстыба дохуоттарын биллэркөстөрө сорҕото социальнай-экономическай сайдыыга бэриллэр.

Манна үлэҕэ хорсун быһыыларынан уонна героизмнарынан албан аатырбыт рабочай дьон аҥыйаҕа суохтар. Кииннэртэн биирдэстэриниэн винограды үүнньэччилэр биригэдьиирдэрэ, Үлэ Албан Аата III уонна II степеннэрэ орденнар кавалердара коммунист Федор Васильевич Бусуйок буолар. Кини бириигэдэтэ быйыл плантациялар хас биирдии гектардарыттан 100-түү центнертэн итэҕэһэ суох отону ылар иһин охсуһар.

Снимоктарга: Ф. В. Бусуйок кини коллективыгар үлэҕэ практиканы баран производственнай бириигадаҕа үөрэнээччилэрин ыытта бэсиэдэлэһэр.

Сэлиэннэ улам (аллараа снимок) куораттыы костүүлэнэн иһэр.

Манна оҕолор даҕаны, улахаттар даҕаны бэйэлэрин культура уонна сынньалаҥ паркаларынан, кини аттракционнардаах городогунан киэн тутталлар (үөһээ уна снимок).

Б. КАПНИН фотота.
(ССТА фотохрониката).

БинҺиэхэ суруйаллар

ДЬУЛУРҬА ҮЛЭҺИТ

Мин Субуруускай аатынан совхоз Болтоногтооҕу отделениетыгар үүт таһаччыынан үлэлиибин. Хас күн ахсын сайылыктарга ыаныллыбыт үүтү Чурапчытаабы арыы заводутар киллэрэн тутабыт. Сайылыктарбыт барыы бөҺүөлэктэн 2 көстөөх Кындал учаастагын эргин бааллар. Онон ааспыт сылларга, суолбут оҥоһуута суох буолан, эрэй бөҕөнү көрөрүм, 4-5 чаанаы быһа айаннаныырым. Үүт-ас да буорту буолар түбэлтэлэрэ бааллара. Оттон быйыл суолбут оҥоһуллан чаас кэриҥэ эрэ айаннаныыбын, ыаныллыбыт үүт барыта үчүгэй хаачыстыбалаабынан туттарыллан иһэр. Мин бу сурукпар ити суолу оҥорбут механизатор туһунан бэрт кылгастык кэпсиэхпин баҕарабын.

А. Т. Назаров 1959 сыллаахтан механизаторынан үлэлиир, I кылаастаах тракторист, бэртээхэй комбайнер, шофер, сварщик, наладчик. Бытарабын. Сайылыктарбыт барыы бөҺүөлэктэн 2 көстөөх Кындал учаастагын эргин бааллар. Онон ааспыт сылларга, суолбут оҥоһуута суох буолан, эрэй бөҕөнү көрөрүм, 4-5 чаанаы быһа айаннаныырым. Үүт-ас да буорту буолар түбэлтэлэрэ бааллара. Оттон быйыл суолбут оҥоһуллан чаас кэриҥэ эрэ айаннаныыбын, ыаныллыбыт үүт барыта үчүгэй хаачыстыбалаабынан туттарыллан иһэр. Мин бу сурукпар ити суолу оҥорбут механизатор туһунан бэрт кылгастык кэпсиэхпин баҕарабын.

А. Т. Назаров 1959 сыллаахтан механизаторынан үлэлиир, I кылаастаах тракторист, бэртээхэй комбайнер, шофер, сварщик, наладчик. Болтоого—Кындал суолун оҥоһуутун Александр Тимофеевич ааспыт сайын бэс ыйыгар саҕалаабыта, быйыл от ыйыгар бүтэрдэ. Кындалтан сайылыкка тиийэр суоллары эмиэ оҥордо. Онон, эгэрэ дылы, сымыыт төкүнүйэр бэрээхэй суолланныбыт.

Билигин кырдьаҕас механизатор Туолума суолун оҥоро киирээри сылдьар Александр Тимофеевич курдук дьулурҕа үгүһүттэн элбэхтэрэ буоллар ис суолларбыт соторуу да кэминэн туспуо этилэр. Оччоҕуна төһөлөөх техника үйэтэ уһуо, уматык кэмчиланыа, сырыы-айан сыыдамсыйыа этэй!?

Д. КАМПЕЕВ,
механизатор.

Дьиэ-кэргэн муннуга

ХАҺААЙКАЛАРГА СҮБЭЛЭР

⊙ Өскөтүн эт өр сытан сытаммыт буоллаҕына, эти бастаан уунан онтон үүтүнэн суйар ордук. Ол кэнниттэн мээккэ саахары таммалатан баран туус куттахха эт куһаҕан сытын сүтэрэр.

⊙ Кырдьаҕас сүөһү этэ сытаанах буолар. Эт түрдэнэн буһарын уонна сыжыырын наадатыгар үүтэ биир кыра ньуоска уксус кутуллар.

⊙ Өр туһаныллыбыт ньуоскалар, быһахтар уонна биилкэлэр хараарбыт буоллахтарына, хортуоппуй буспут уутугар уган баран хас да мүнүүтэ устата туруора түһүн уонна сотон кэбиһиҥ.

⊙ Бурдуҥу уурар ыскаапкыт иһигэр сиик сыта биллиннэҕинэ, хаппыт лавровай лиистэри уурун.

⊙ Тириигэ кыраска умньаннаҕына, бастаан сыанан эбэтэр арыынан сотун. Кыратык тута түһэн баран мыыллаах сылаас уунан суйуун.

⊙ Үүккэ кэтиллибит тиреэпкэнэн хартыыналар араамаларын, сиэркилэни, музыкальнай инструменнар клавишаларын ыраастыыр үчүгэй. Чэрэниилэ сибиэһэй бэтинэтин кини эмиэ дөбөҥнүк суох оҥорор.

Хомуйан оҥордо
Д. ГОРОХОВА.

Врач бэсиэдэтэ

БОТУЛИЗМТАН СЭРЭНИҢ

Астан сүһүрэн ыалдьыы биир ыарахан уонна кутталлаах көрүнүнэн ботулизм буолар. Табыгастаах усулуобуйаҕа гүбэстэриниэ ботулизм бактериялара күүстээх дьаҕы таһаараллар. Холобур, 1 грамм дьаат 500 мөл. кутуйаҕы өлөрүөн сөп.

Бактериялар сүлүһүн эмиэр ордук табыгастаах усулуобуйаларынан салгына суох эйгэ, 15 кыраадыстан үрдүк температура буолаллар. Ботулизм бактериллара намыһах температураны үчүгэйдик тулуйаллар. Холобур, ботулизмынан сутуллубут эмиэ бактериялар дьайыыларын 2 чаастаах оргуту эрэ кэннэттэн сүтэрэллэр.

Почваҕа, ууга баар ботулизм бактериялара сүөһүлэр, кыыллар эттэрин, тэллэйи, отону, о. д. а. эмиэ сүһүрдэллэр. Онтон соптоох усулуобуйаҕа түбэстэхтэринэ, сайдан барыллар. Холобур, ботулизмынан сутуллубут тэллэйдэри, эти, балыгы кэнсиэрбэлээтэххэ, бактериялар сүлүһүннэнэн барыллар. Ботулизмынан сутуллубут бородуукталар дьүһүннэрэ, амтаннара уларыйбат.

Ыарыы бастакы бэлиэлэрэ 2—48 чаас буолан баран биллэллэр. Ыарыһах сэниэтэ эстэр, иһэ нуолуйан ыалдьар, мэйиитэ эргийэр. Тобе ньиэрбэлэрин үлэлэрэ эмиэ кэһиллэллэр, кини хараҕа туманнырар, сахата болүөстэр. Бу түбэлтэҕэ сүһэл медицинскэй көмө оҥоһуллубатаҕына дьаат кини тыынар органнарыгар дьайар. Бэрт үһүнэ да суох кэмнэ бопторууттан ыарыһах өлүөн сөп.

Ботулизмынан сүһүрүүттэн сэрэнэр наадаттан туугу билиллиэхтээбий?

Сайыннары кэмнэ ыааты, сибиинньэни өлөрөр буоллахха, этин, ис буоларагын буорга булкуллуо суохтаах, тута тымныы сиргэ харайыллыахтаах.

Балыгы туһуох иннинэ кичэйэн суйуллуохтаах, туһа 10 быыстапка, кини сатаабатаҕа, ингэнэ-толлон турбута диэн суох. Кыһыны отделение отун-маһын тиэйэр. Сарсыарда эрдэттэн кыһа хойукка диэри кини тимир көлөтө тиитэ-тиитэ үлэлиир.

Редакторы солбуйаччы
С. Н. ЧИЧИГИНАРОВ.

БИҺИГИ АДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700. Чурапчы с. Карл Маркс уул. 12. ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор — 21-395, отделлар — 21-495, уопсай 21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь»)— орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.